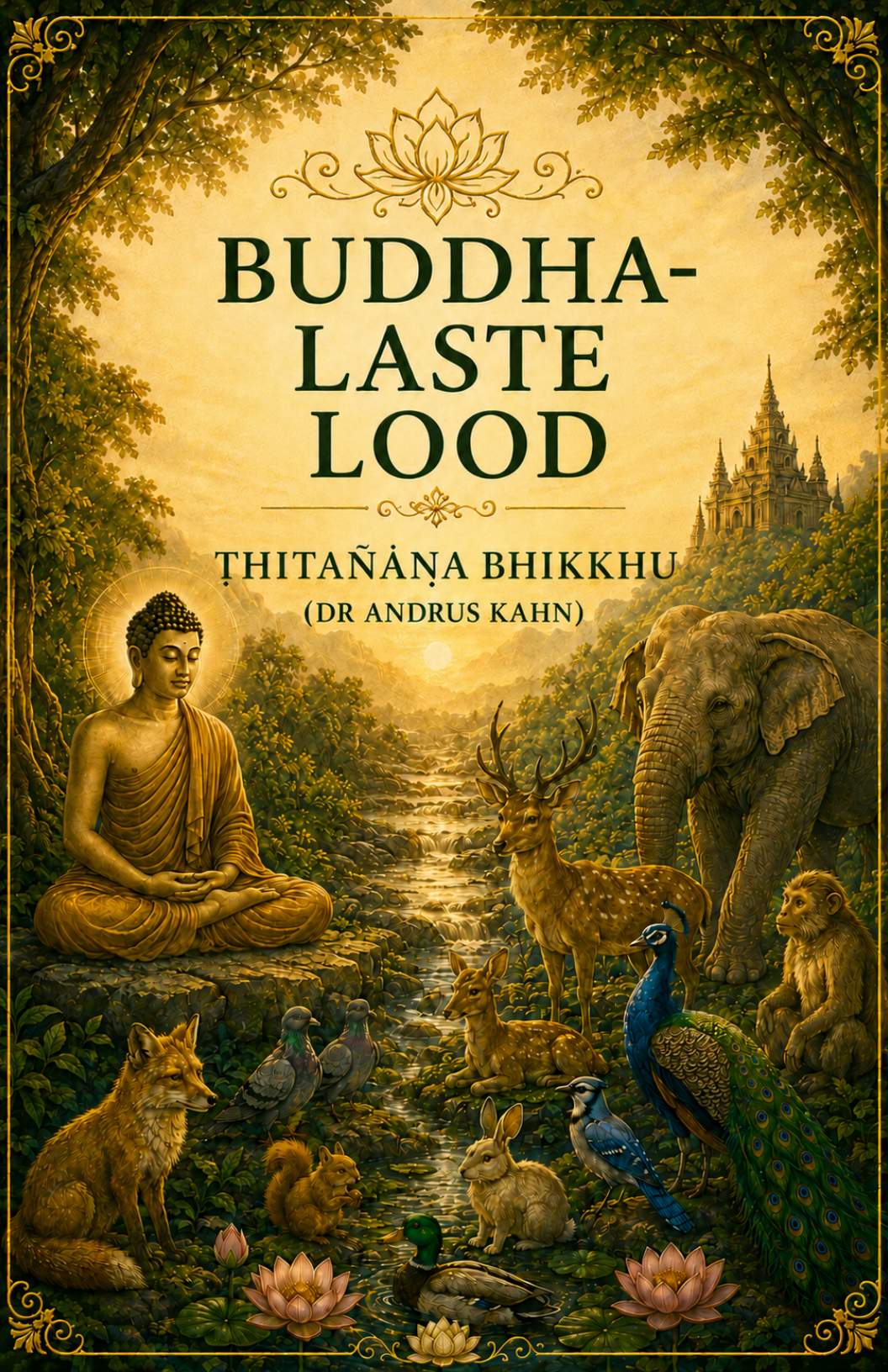

BUDDHA- LASTE LOOD

ṬHITAÑĀṆA BHIKKHU
(DR ANDRUS KAHN)

Buddhalaste lood

Ṭhitañāṇa bhikkhu
(dr Andrus Kahn)

BUDDHALASTE LOOD

Kirjastaja: Eesti Theeravaada Sangha Klooster
Aadress: Karnapi tee 10, 74021, Tallinn (Aegna saar)
Koduleht: www.sangha.ee
Koostaja: Auväärne Ṭhitaṇṇa
(dr Andrus Kahn, MA, PhD, buddhologia)
illustratsioonid loodud OpenAI ChatGPT abil
Trükikoda: PrintStart, www.printstart.ee
ISBN: 978-9916-9302-4-3

„Buddhalaste lood“ on dhamma kink ja mõeldud ainult tasuta jagamiseks. Seda raamatut võib kopeerida, uuesti kujundada, küljendada, trükkida, avaldada ja levitada mistahes kandjal tingimusel, et raamatu koopiad tehakse tasuta kättesaadavaks ning pealkirja ja sisu ei muudeta.

*Lapsed võiksid seda raamatut lugeda,
kuid täiskasvanud peaksid seda lugema.*

Hea sõber!

See väike raamat kutsub Sind rändama muinasjutumaailma, kus loomad räägivad, eksivad, õpivad ja avastavad elutarkust – täpselt nagu sinagi. Paljud siinsetest lugudest põhinevad vanadel rahvajuttudel ja teistel tuntud lugudel, mida on sajandite jooksul jutustatud erinevates maades ja kultuurides. Osa lugusid on tõlgitud, osa ümber jutustatud ja osa neist päris uued. Kõiki neid ühendab üks eesmärk – aidata mõista olemasolu ja maailma Buddha õpetuse valguses.

Need lood ei püüa õpetada üksnes seda, mis on õige või vale, oskuslik või oskamatu. Need kutsuvad märkama, kuidas meie mõtted, sõnad ja teod mõjutavad nii meid endid kui ka kõiki teisi elusolendeid. Iga loo lõpus olevad küsimused aitavad hetkeks peatuda, mõelda loetu üle järele ning leida seoseid omaenda eluga. Pildid on joonistanud nutika tehisarupoolt, kuid jäetud meelega osaliselt värvimata – ikka selleks, et sina saaksid oma värvipliiatsitega teise poole ellu äratada.

Raamatu lõpupoole leiad valiku Buddha õpetusest pärinevaid tarkuseteri. Loe need läbi ja mõtle, milline neist sobib kõige paremini ühe või teise loo kokkuvõtteks. Nii võid avastada, kuidas lugudes peituvad sügavad elutarkused peegelduvad ka kõikides Buddha õpetuses.

Loodan, et need lood pakuvad Sulle siirast lugemisrõõmu, äratavad avatust ja uudishimu ning arendavad tarkust, kõlblikkust, sõbralikkust ja hinnanguvaba kaastunnet.

Toredaid lugemiselamusi!
Ṭhitaṇṇa

Sisukord

Armastus	1
Eelarvamus	4
Enesepettus	5
Hirm	8
Hoolimatus	9
Hoolivus	11
Hulljulgus	14
Ihnus	16
Isekus	17
Jäljendamine	20
Kadedus	21
Kavalus	24
Kiitlemine	26
Koostöö	27
Kuulsus	30
Nõuanne	31
Raskus	34
Reeturlikkus	35
Rikkus	38
Rumal nali	39
Solvumine	42
Suurustamine	43
Sõprus	46
Tarkus	47
Teesklus	50
Vabadus	51
Valehäbi	54
Vastutus	55
Viha	58
Võrdsus	59
Tarkuseterad	62

Armastus

Kord elas metsas hundiema kahe armsa kutsikaga. Ühe poja suhtes tundis hundiema sügavat armastust, hellust ja kiindumust. Teise poja suhtes olid tema tunded jahedamad.

Ühel päeval mängisid ja kukerpallitasid lusti täis hundikutsikad rõõmsalt metsalagendikul. Ootamatult saabusid metsa kütid. Hundiema tundis ohtu, haaras oma eelistatud kutsika õrnalt hammaste vahele ja põgenes küttide eest paksu metsa. Teine hundikutsikas peitis ennast aga lagendiku kõrval asuvasse põõsasse. Kütid jooksid hundiemale järgi ega märganud põõsasse peitunud hundipoega. Jooksu ajal libises kutsikas ema hammaste vahelt ning kütid püüdsid hundikutsika kinni. Oma elu päästmiseks pidi hundiema aga edasi jooksuma.

Kui oht oli möödas, pöördus ema tagasi oma vähem armastatud poega otsima, kuid poeg oli läinud juba oma teed. Nii jäi hundiema ilma mõlemast oma pojast.

Seda juhtumit puu ladvast pealt näinud öökull tõdes omaette: „Kui ema süda teeb lastel vahet, toob see kannatust kogu perele.“

1. Miks haaras hundiema kaasa just oma lemmikpoja?
2. Miks võib ühe lapse eelistamine teha haiget kogu perele?
3. Kas oled märganud olukorda, kus ühte last eelistatakse teisele? Mis mõtteid see sinus tekitab?
4. Milline Buddha õpetus selgitab, miks armastus võib tuua kannatusi?

Eelarvamus

Kord läks jänesepoeg õue jalutama. Tagasi tulles rääkis ta emale, et nägi metsas ühte head ja ühte halba looma, kuid ei tea, kes nad on.

„Kirjelda mulle neid,“ palus jäneseema.

„Halb kargles rahutult puu oksal, oli üleni süsimust ning suure ja terava kollase nokaga,“ vastas jänesepoeg.

„Oh, mu armas,“ lausus jäneseema rahustavalt, „see on kuldnokk, tema ei tee meile kunagi liiga.“

„Aga milline oli see hea loom, keda sa nägid?,“ küsis jäneseema.

„Ta istus selle sama puu all. Ta oli pehme ja karvane ning tema suur punane saba lehvis kaunilt tuules. Ta vaatas hirmuta oksal karglevat süsimusta ja ähvardava nokaga looma. Tema silmad olid täis salapära ja põnevust ning tema liigutused olid rahulikud ja sujuvad.“

„Oh, mu laps,“ ehmatas jäneseema. „See oli rebane! Hea, et ta sind sel korral ei märganud ja ära ei söönud!“

1. Miks pidas jänesepoeg kuldnokka alguses halvaks ja rebast heaks loomaks?
2. Kas hea on kõigi jaoks ühtmoodi hea ja halb kõigi jaoks ühtmoodi halb? Kas üks ja sama loom võib olla ühele hea, kuid teisele ohtlik?
3. Kas oled kunagi pidanud kedagi esmapilgul heaks või halvaks, kuid hiljem avastanud, et tegelikult oli ta hoopis teistsugune?
4. Milline Buddha õpetus räägib õigest ja valest vaatest?

Enesepettus

Noor rebane armastas teiste loomade pesi rüüstata ja nende toitu näpata. Ühel päeval püüdis vana karu ta kinni ning sidus rebasele kaela kellukese, et ta ei saaks enam märkamatuks pesade juurde hiilida ja toitu varastada.

Kuna rebane ei tahtnud tunnistada, et oli vargusega vahele jäänud, kõndis ta mööda metsa uhkelt, pea püsti. „Vaadake mind!“ hüüdis ta kõikidele. „Vana karu valis just minu välja ja sidus mulle kellukese kaela, sest ta usaldab mind kõige rohkem!“

Loomad vaatasid üksteisele vaikides otsa ega öelnud midagi.

Vana öökull aga lausus seda kuuldes mõtlikult: „Enesepettusest pimestatud meel võib pidada ka karistust autasuks.“

1. Miks ei tahtnud rebane tunnistada, et kelluke pandi talle kaela karistuseks?
2. Kuidas võib enesepettus panna inimest või looma nägema tegelikkust teisiti, kui see tegelikult on?
3. Kas oled kunagi püüdnud oma eksimust õigustada või olukorda ilusamana näidata, kui see tegelikult oli? Mida sa sellest õppisid?
4. Milline Buddha õpetus aitab näha asju sellistena, nagu need tegelikult on?

Hirm

Kord kukkus noor rebane sügavasse auku. Heasüdamlik karu märkas teda ja ulatas rebasele käpa, et ta välja aidata. Kui rebane nägi käppa enda poole liikumas, ehmus ta, arvas, et karu tahab talle haiget teha, ning hammustas kõigest jõust karu käppa.

Karu tõmbas kohkunult käpa tagasi. „Miks Sa mind hammustasid?“ küsis karu üllatunult.

„Ma kartsin, et su kavatsus polnud siiras. Ma lihtsalt kaitsesin ennast.

Seda kõike nägi pealt lähedal kasvava tamme otsas istunud vana öökull. Ta lausus vaikselt: „Hirmust pimestatud meel võib pidada isegi abikätt vaenlaseks.“

1. Miks hammustas rebane karu käppa, kuigi karu tahtis teda aidata?
2. Kuidas võib hirm panna meid valesti mõistma teiste kavatsusi?
3. Kas oled kunagi hiljem mõistnud, et keegi püüdis Sind aidata, kuigi alguses arvasid vastupidist?
4. Milline Buddha õpetus aitab mõista, kuidas hirm võib moonutada meie nägemist ja mõtlemist?

Hoolimatus

Külmal sügisõhtul tuli nugis orava juurde.

„Palun lase mul ööks oma puuõõnde jääda. Väljas on külm ja vihmane.“

Oraval hakkas nugisest kahju ning ta lubas nugise oma tillukesse koju.

Alguses oli nugis tagasihoidlik ja mahtus kenasti orava ning tema poegade kõrvale. Peagi muutus aga nugis mugavaks ja hoolimatuks. Ta sirutas oma keha üha rohkem välja, võttis enda alla suurema osa pesa õõnsusest ja surus orava koos poegadega kitsasse nurka.

Viimaks ütles orav: „Sõber, sa lubasid jääda ainult üheks ööks. Mu pojad ei mahu enam magama.“

Nugis kehtas seepeale vaid õlgu ja vastas: „Kui neil on kitsas, minu mujale. Mina tunnen end siin hästi.“

Orav ei hakanud vaidlema. Ta kutsus kohale puu otsas elava rähni ja palus tal toksida õõnsuse teisele poole puutüvesse teisegi ava. Kahe avaga õõnsusest hakkas tuul läbi puhuma, nugisel hakkas külm ja ebamugav ning ta otsustas lahkuda.

Orav tänas rähni, kattis ühe ava samblaga hoolikalt kinni, silitas poegi ning lausub õpetlikult: „See, kes mõtleb ainult enda mugavusele, kaotab lõpuks sellegi.“

1. Miks otsustas orav võtta nugise oma koju, kuigi tema kodu oli tilluke ja ruumi vähe?
2. Mis on sinu jaoks olulisem, kas enda mugavus või teiste vajadused?
3. Kas oled kunagi märganud, et keegi kasutas ära Sulle osutatud headust või külalislahkust? Kuidas see mõjus?

4. Milline Buddha õpetus räägib teistega arvestamisest ja isekuse kannatust toovatest tagajärgedest?

Hoolivus

Pika põuaperioodi ajal olid savanni rohumaad kollaseks kõrbenud ning veesilmad peaaegu kokku kuivanud.

Loomadel oli vett üha raskem leida. Lõpuks kogunesid kõik loomad viimase veelombi äärde. Seal otsustasid nad valida endale juhi, kes aitaks neil raske aja üle elada.

„Mina peaksin olema juht,“ ütles paabulind. „Ma olen kõige ilusam.“

„Ei, mina,“ mõirgas lõvi. „Mina olen kõige tugevam.“

Hüüään, šaakal ja teised loomadki püüdsid üksteise võidu tõestada, miks just nemad peaksid juhiks saama.

Enne otsustamist läksid loomad järve põhja kogunenud viimast vett jooma, kuhu viis kitsas ja mudane rada.

Vana kobras asetas teiste teadmata raja keskele pika oksa.

Loomad tulid ükshaaval. Igaüks komistas oksa otsa, torises ja läks edasi vett jooma.

Viimasena saabus vana kilpkonn. Temagi komistas, kuid peatus. Ta lükkas oksa rajalt kõrvale ja alles seejärel läks vett jooma.

Seda nähes naeratas vana kobras ja teatas: „Me ei vaja juhti, kes on kõige ilusam, tugevam või kavalam. Me vajame juhti, kes märkab ka teiste raskusi.“

Nii valisidki loomad põuaperioodi ajaks oma juhiks vana kilpkonna.

1. Miks lükkas vana kilpkonn oksa tee pealt ära, kuigi ta oleks võinud lihtsalt edasi minna?
2. Miks pidas vana kobras just siili kõige sobivamaks juhiks?

3. Kas oled kunagi aidanud kedagi nii, et sellest oli kasu ka neile, kes tulid pärast Sind?
4. Milline Buddha õpetus räägib tõeliselt hea juhi omadustest?

Hulljulgus

Ühe suure puu all elas jäneshärra, kelle arglikkus oli teada isegi kaugete põldude ja aasade taga elavatele metsaelanikele. Pelglik jänes piilus pidevalt üle õla, kartes, et mõni väiksem loom tahab tema porgandid ja kapsad pihta panna või et mõni suurem loom teda ründab.

Ühel päeval kohtas jänesehärra naabruses elavat nirgineiu, kes oli samuti väga ara verrega. Iga kord, kui nad kohtusid, rääkisid nad üksteise võidu sellest, kui palju juhtub maailmas hirmsaid asju ning mis kõik võib veel juhtuda.

Imestusega vaatasid nad pealt, kuidas oravad samal ajal julgelt ja rõõmsalt puult puule hüppasid. „Miks on nad nii muretud?“, küsis jänesehärra. „Kas nad ei karda alla kukkuda? Mida on siin hirmsas elus küll nii palju rõõmustada?“

Järsku laskus taevast suur kull, haaras nirgineiu küüniste vahele ja lendas pesa poole, kus tema näljased lapsed juba toitu ootasid. Jäneseonu minestas hirmust ja kukkus maha.

Seda kõike nägi pealt vares, kes oli metsas tuntud suurustamise ja uhkustamise poolest. Kui jäneseonu oli minestusest toibunud ja istukile tõusnud, lausus vares surmani kohkunud jänesehännale: „Näed nüüd, argpüks, kui oluline on olla julge ja enesekindel! Tuleb uskuda endasse! Ükskõik, mis sa ette võtad, kui oled julge ega anna alla, siis õnnestud kindlasti! Maailm on julgete päralt!“

Edev vares tahtis jänesehännale tõestada, et on kotkastki julgem. Ta tõusis lendu ja maandus aasal sööva suure oina selga. Vares haaras küünistega kõigest jõust

oina villakasukast kinni ning üritas lendu tõusta ja oinast minema viia. Oinas kohkus seepeale ja kukkus suurest ehmatusest pikali. Vares aga jäi kukkudes õnnetul kombel oina alla ja sai kohe surma. Kui jäneseonu seda nägi, langes ta taas minestunult maha.

Seda kõike puu otsast jälginud öökull tõdes aga omaette: „Argus võib võtta võimalused, hulljulgus võib võtta elu.“

1. Kas jänese ja varese käitumine oli arukas?
2. Mis vahe on arukal julgusel ja arutul hulljulgusel?
3. Kas oled kunagi jätnud hirmu tõttu midagi tegemata või teinud midagi liiga julgelt? Mida sellest õppisid?
4. Milline Buddha õpetus aitab mõista, miks tasub vältida mõlemat äärmust – nii argust kui ka hulljulgust?

Ihnus

Orav korjas aastaid männikäbisid ja peitis need suure puujuure alla. Iga päev käis ta oma peidupaika vaatamas. Ta imetles käbisid, silitas neid käpaga ning kattis lahkudes peidupaiga hoolikalt samblaga. Ta ei söönud käbisid ise ega jaganud neid teistega, vaid kogus neid üha juurde.

Ühel päeval leidis metssiga orava peidupaiga üles ja pistis kõik männikäbid nahka.

Kui orav järgmisel päeval oma peidupaika vaatama läks ning avastas, et kõik käbid on kadunud, puhkes ta valjusti nutma.

Orava nuttu kuulnud vana kilpkonn küsis: „Miks sa nutad?“

„Ma kogusin aastaid neid käbisid, aga nüüd on keegi need kõik ära söönud,“ nuuksus orav.

„Kas Sa sõid nende käbide seemned?“ küsis kilpkonn.

„Ei,“ vastas orav.

„Kas Sa jagasid neid teistele?“

„Ei.“

Vana kilpkonn jäi hetkeks mõttesse ja lausus seejärel: „See, mida kogutakse, kuid ei kasutata ega jagata, on sama hästi kui olematu. Seepärast pole põhjust ka kurvastada.“

1. Miks kogus orav käbisid, kui ta neid ei söönud ega jaganud?
2. Miks ütles kilpkonn, et kasutamata ja jagamata varandus on sama hästi kui olematu?
3. Kas Sul on midagi, mida võiksid kasutada või teistega jagada, selle asemel et seda lihtsalt alles hoida?
4. Mida õpetas Buddha heldusest ja klammerdumisest loobumisest?

Isekus

Kord rändasid noor ja vana siil mööda metsarada. Äkki märkas noor siil puu all suurt korvi, mis oli täis mahlaseid metsaõunu.

„Vaata!“ hüüdis noor siil. „Milline õnn! Ma leidsin korvitäie õunu. Need õunad kuuluvad nüüd mulle.“

„Ehk võiksin minagi mõne õuna saada?“ küsis vana siil.

„Ei,“ vastas noor siil. „Mina leidsin selle korvi ja see kuulub mulle.“

Vana siil noogutas ega öelnud midagi.

Nad kõndisid edasi. Äkitselt kostis metsa teisest servast vali hüüd: „Kes võttis meie õunakorvi?“

Hetk hiljem tormasid vihased metssead siilide poole.

„Jookseme!“ hüüdis noor siil. „Loodame, et nad ei märganud, et meie need õunad võtsime!“

Vana siil aga jätkas rahulikult kõndimist ja vastas: „Kui õunad olid sinu omad, siis on ka häda sinu oma. Miks peaksin mina jooksema?“

1. Miks ei tahtnud noor siil vana siiliga õunu jagada, kuigi neid oli terve korvitäis?
2. Miks ütles vana siil: „Kui õunad olid sinu omad, siis on ka häda sinu oma“?
3. Kas oled kunagi kogenud olukorda, kus keegi ei tahtnud teistega jagada? Kuidas see mõjutas teisi?
4. Milline Buddha õpetus õpetab mõtlema ka teiste heaolule?

Jäljendamine

Igal õhtul jooksis koer rõõmsalt saba liputades oma peremehele vastu. Peremees silitas koera, kratsis teda kõrva tagant ja andis talle maitsva pala.

Siga nägi seda pealt ning mõtles: „Kui mina teen sedasama, siis silitab peremees ka mind, sügab mind kõrva tagant ja annab midagi maitsvat.“

Järgmisel õhtul tormas siga koju saabunud peremehele tuhatnelja vastu ja hüppas talle hooga rinnale. Peremees kukkus porri pikali. Siga liputas innukalt saba, ruigas uljalt ja piilus lootusrikkalt peremehe tasku poole, kust too tavaliselt maiuseid võttis.

Kui peremehe naine nägi oma meest sea all pori sees, haaras ta ehmunult maast ämbri, virutas sellega seale ja ajas looma õuest minema.

Seda kõike puuoksalt pealt näinud vana öökull tõdes muigega: „Kuhu iganes arutu jäljendamine saabub, sealt tarkus lahkub.“

1. Mida tahtis siga koera käitumist jäljendades saavutada?
2. Miks sai koer peremehelt pai ja maiuse, kuid siga hoopis karistada, kuigi mõlemad käitused sarnaselt?
3. Kas oled kunagi teinud midagi ainult sellepärast, et keegi teine seda tegi? Mis sellest välja tuli?
4. Miks Buddha hoiatas pimesi jäljendamise või järgimise kohta?

Kadedus

Paabulind armastas oma värvikirevat saba. Igal hommikul vaatas ta tiigi peegelpinnalt oma sulgi ja mõtles: „Mina olen metsa kõige ilusam lind.“

Kui teised linnud laulsid, ootas paabulind kannatamatult oma korda. Kui ta viimaks noka avas, kostis sealt vaid käre ja vali kriiskamine.

Paabulind jäi vait ning vaatas kadedusega ööbikut, kelle tagasihoidlik pruun sulestik ei paistnud üldse silma, kuid kelle laul oli nii kaunis, et kui ta laulma hakkas, jäi kogu mets hetkeks kuulatama.

Seda kuulnud vana öökull tõdes endamisi: „See, kes kadestab teise ilu, hävitab kadedusega omaenda ilu“.

1. Miks ei tundnud paabulind rõõmu oma kaunitest sulgedest, vaid kadestas ööbiku laulu?
2. Kas igäühel võib olla midagi erilist, isegi kui see ei paista kohe silma? Too mõni näide.
3. Kas oled kunagi soovinud osata midagi, milles keegi teine oli Sinust parem? Kuidas Sa end siis tundsid?
4. Kuidas õpetas Buddha end kadedusest vabastama?

Kavalus

Õhtupäike paistis metsa kohal ja valgustas puude latvu, maalides metsa alla pehmeid varje. Üksik kask seisis vaikides, pakkudes oma oksal öökullile istet. All, puude vahel, hiilis hääletult näljane rebane. Tema karv läikis õhtupäikeses ja silmad kiirgasid salakavalalt.

Rebane märkas öökulli kõrgel oksal ja istus puu alla maha. „Mets on tõepoolest kaunis,“ ütles rebane mahedal häälel.

Öökull vaatas rebase poole ja noogutas vaikides.

„Ma ei kuule Sind. Tule alla, sõber! Jalutame pehmel rohelisel samblal ja puhume juttu,“ kutsus rebane meela naeratusega.

„Ma kardan alla tulla,“ vastas öökull mõtlikult, „all on ohtlik.“

„Ega sa ometi mind ei karda?“ küsis rebane mänglevalt ja puhkes naerma.

„Kui mitte sina, siis teised loomad võivad mind rünnata ja ära süüa,“ vastas öökull.

„Oh, sõber, seda pole vaja karta. Kas sa siis ei ole kuulnud uuest vägivallatuse seadusest?“ küsis rebane. „Karu andis metsas välja uue seaduse: ükski loom ei tohi teist rünnata ning kõik peavad elama sõbralikult, vägivallatult ja rahus,“ rääkis rebane mesise häälega.

„Kas tõesti?“ küsis öökull üllatunult. „See on küll tore! Siis pole sul vaja enam karta ka koertega jahimehi. Näen siit ülevalt oksalt, kuidas jahikoerad kiiresti meie suunas jooksevad.“

Seda kuuldes ehmatas rebane ja pistis jooksu.

„Kuhu sa lähed?“ hüüdis öökull rebasele järele, „sul pole ju vaja karta, uus vägivallatuse seadus on vastu võetud!“

„Jah, uus seadus on küll vastu võetud, kuid ma pole kindel, et koerad ka seda teavad,“ hüüdis rebane jooksu pealt vastu ja läinud ta oligi.

1. Miks ei uskunud öökull rebase juttu uuest vägivallatuse seadusest?
2. Kuidas paljastas rebase põgenemine tema tegeliku kavatsuse?
3. Kas oled kunagi märganud, et kellegi ilusad sõnad ja tegelikud teod ei läinud kokku? Mida sellest õppisid?
4. Milline Buddha õpetus aitab ära tunda petlikku kõnet ning väärtustada ausust ja tõerääkimist?

Kiitlemine

Jänes pidas end suurepäraseks jooksjaks ja hüppajaks ning kiitles sellega sageli.

„Kui rebane mind kunagi taga ajab,“ ütles ta siilile, „siis päästavad mind mu kiired jalad. Kui vaja, hüppan üle kõrgete põõsaste. Kui vaja, peidan end tihedasse tihnikusse. Ma tean palju viise, kuidas pääseda.“

Sellepeale tunnistas vana siin: „Mina küll ei oska kiiresti joosta ega kõrgele hüpata.“

„Siis pole sul mingit lootust pääseda!“ teatas jänes enesekindlalt.

Samal hetkel ilmuski põõsastest rebane.

Jänes pistis punuma. Ta jooksis nii kiiresti, kui suutis, kuid rebane püsis tema kannul. Jänes hüppas üle mahalangenud puutüvede ja suurte kändude, kuid rebane ei jäänud temast sugugi maha. Siis püüdis jänes end põõsasse peita, kuid rebane leidis ta sealtki üles. Alles pärast pikka jälitamist ja mitut kavalat nippi õnnestus jänesel viimaks põgeneda.

Pettunud rebane pöördus seejärel tagasi siili juurde, lootes siili näol leida kerge saagi. Siil ei jooksnud eest ega püüdnud hüpata ega põigelda, vaid tõmbas end rahulikult kerra.

Rebane püüdis siili hammustada, lükkas teda käpaga ja proovis veeretada, kuid teravad okkad ei lasknud tal siilile ligi pääseda. Viimaks tüdines rebane ja läks pettunud minema.

Kui mets jälle vaikseks jäi, tuli jänes peidupaigast välja. „Ma ütlesin ju sulle, et paljud oskused päästavad mind alati,“ kiitles ta.

Siil aga naeratas ja vastas: „Paljud oskused on kasulikud. Kuid üks kindel ja hästi harjutatud oskus võib mõnikord olla väärtuslikum kui kõik ülejäänud kokku.“

1. Miks jänes kiitles ja mille poolest ta pidas ennast siilist paremaks?
2. Kuidas pääses siil rebase käest, kuigi ta ei osanud kiiresti joosta?
3. Mida õpetab see lugu kiitlemise ja oskuste kohta?
4. Milline Buddha õpetus räägib tagasihoidlikkusest ja alandlikkusest?

Koostöö

Sügisel valmistusid haned lõunasse lendama. Kolm noort hane arvasid aga, et nad on juba küllalt tugevad ega soovi vanematega koos ühes parves lennata.

„Mina ei taha teiste taga lennata,“ ütles esimene.
„Eraldi lennata on palju vahvam.“

„Mina lendan samuti omaette,“ ütles teine. Ka kolmas otsustas parve kõrval omal käel uljalt liuelda.

Vana hani ei hakanud vaidlema.

Kui ränne algas, lendasid noored haned mõnda aega parve kõrval. Nad tõusid kõrgele taevasse, tegid suuri kaari, kihutasid tuulega võidu ja tundsid rõõmu sellest, et võivad lennata just nii, nagu ise tahavad. Peagi aga väsisid nad tugevas vastutuules ning hakkasid parvest maha jääma.

Siis kutsus vana hani noored enda järel kiilukujulisse parve lendama. Parvega liitunud noored haned märkasid peagi, kuidas ees lendav lind murdis õhuvoolu ning tema taga oli palju kergem lennata. Kui juhtlind väsis, võttis järgmine tema koha üle. Nii jagasid haned omavahel vastutuukses lendamise raskust ja jõudsid kõik koos turvaliselt sihtkohta.

Kui nad olid kohale jõudnud ja järve kaldale laskunud, vaatas vana hani noori ning lausus: „Jagatud koorem on alati kergem.“

1. Miks väsisid noored haned kiiresti, kui nad lendasid parvest eraldi?
2. Kuidas aitas kiilukujuline parv hanedel pikka teekonda kergemini läbida?
3. Millistes olukordades on sul lihtsam tegutseda koos kui üksi?
4. Miks õpetas Buddha elama üksmeeles ja toetama üksteist?

Kuulsus

Kord hiilis rebane eesli juurde, kes elas teistest koduloomadest eraldi, kaugemas maja otsas asuvas pisikeses laudas, ning küsis: „Terekest! Kellega on mul au suhelda?“

„Ma olen ju eesel,“ vastas eesel solvunult.

„Oi, vabandust,“ lausus rebane, „ma ei tea sind. Metsas ei tunne sind keegi. Sinust pole seal keegi isegi kuulnud. Kui aga soovid, võin ma sulle öelda, kuidas kuulsaks saada!“

„Tõesti?“ vastas eesel üllatunult, „muidugi tahan ma kuulus olla!“

„Aga siis pead sa ennast selge ja kõva häälega teistele kuuldavaks tegema,“ õpetas rebane.

„Hästi,“ vastas eesel ja hakkas kogu jõust hirnuma.

Eesli valjust hirnumisest ehmunud pererahvas jooksis talli vaatama, mis juhtunud on. Kui kogu pere oli lauta kokku jooksnud ja mõistatas üksteise võidu, mis eeslil küll viga võiks olla, lipsas rebane maja teises otsas asuvasse kanakuuti, haaras kõige priskemal kanal kõrist ja jooksis kanaga metsa.

Seda kuulnud vana öökull nentis endamisi: „Kuulsus on kavala tööriist ja lapsiku lõks.“

1. Miks inimesed tahavad olla kuulsad?
2. Millised soovimatuid tagajärgi võib kuulsusiha tuua?
3. Mida võib kuulsus tuua rumalale ja mida targale?
4. Milline Buddha õpetus hoiatab kuulsusega kaasneva kannatuse eest?

Nõuanne

Metsas elasid rahuarmastavad tedred, kuid viimasel ajal oli rebane mitu aasal jalutanud tetre maha murdnud ja ära söönud.

Tedred olid mures ning otsustasid üheskoos nõu pidada, mida enda kaitsmiseks ette võtta.

„Lepime rebasega kokku, et ta meid enam ei murraks,“ pakkus üks teder. „Jah,“ vastas tedreemand, „kuid eelmisel korral, kui saatsime sama palvega ühe tedre rebase juurde, sõi ta meie saadiku ära!“

„Kaebame siis lõvile,“ pakkus teine. „Ka see oleks hea idee, kuid eelmisel korral kui palusime lõvi abi, sõi ka lõvi abi paluma läinud tedre ära!“

„Paneme rebasele lehmakella kaela,“ pakkus kolmas teder. „Siis on juba kaugelt kuulda, kui rebane tuleb ning me saame õigel ajal minema lennata.“

„Suurepärase!“ lausus tedreemand kella idee välja käinud tedrele. „Metsa kõrval lauda ääres vedeleb maas üks äravisatud lehmakell. Mine ja pane see kohe rebasele kaela!“

Seda pealt näinud öökull tõdes elutargalt: „Kasulik nõuanne pole mitte see, mis kõlab targalt, vaid see, mida on võimalik ka ellu viia.“

1. Miks ei tahtnud ükski teder ise rebasele lehmakella kaela panna?
2. Mida teha olukorras, kuis lahendus tundub küll hea, kuid selle elluviimine seab elu ohtu?
3. Kas oled kunagi andnud kellelegi nõu, mida oleks olnud ka sul endal raske järgida?
4. Mida on Buddha õpetanud oskuslikust tegutsemisest?

Raskus

Vana eesel kandis iga päev metsast raskeid puukoormaid. Ühel päeval väsis ta nii ära, et pani koorma maha ja ohkas: „Oh, kui ometi tuleks tiiger ja aitaks mul sellest vaevast vabaneda!“

Samal hetkel astuski põõsa tagant välja näljane tiiger. „Ma kuulsin Sind, eesel,“ urises ta. „Mida sa soovisid?“

Vana eesel ehmus koledasti ja vastas kokutades: „Eee-ei... ma soovisin ainult, et aitaksid mul selle puukoorma uuesti selga tõsta.“

Seda kõike puu ladvast pealt näinud öökull tõdes endamisi: „Sageli teeb koorma raskeks meel, mitte koorem ise.“

1. Miks muutis tiigri ilmumine eesli soovi kohe teistsuguseks?
2. Miks ei tundunud eeslile puukoorem pärast tiigri ilmumist enam nii raske?
3. Kas oled ise märganud, et mõni ülesanne tundub alguses väga raske, kuid pärast alustamist enam mitte? Mis Sind aitas?
4. Mida õpetas Buddha kannatuste kohta ja kannatustest vabanemise kohta?

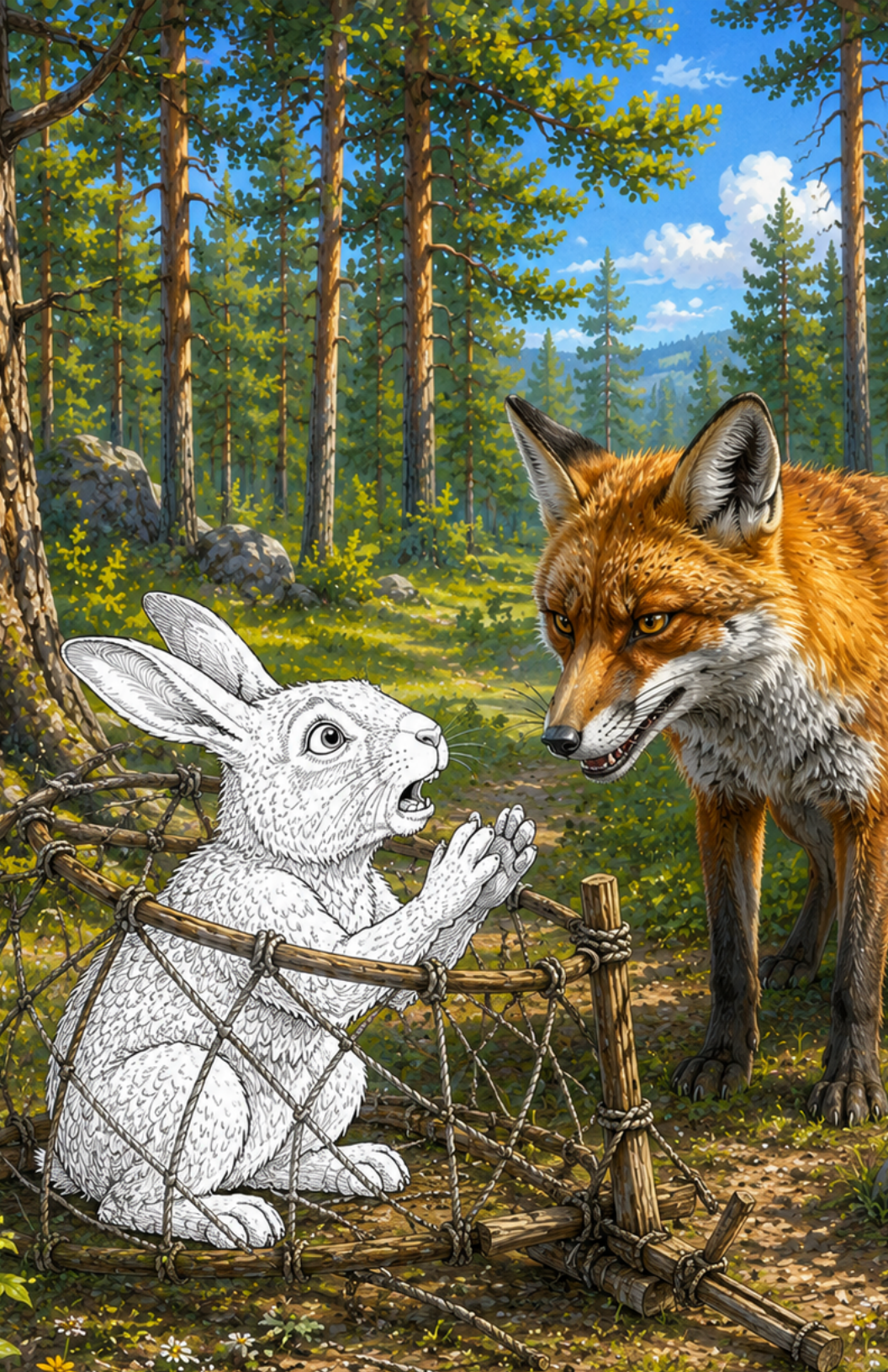
Reeturlikkus

Kord jäi noor jänes jahimehe lõksu kinni. Mõne aja pärast juhtus sealt mööduma vana rebane. Ta märkas lõksus siplevat jänest ja kavatses ta ära süüa.

„Palun lase mind vabaks,“ anus jänes. „Kui Sa mu vabaks lased, näitan Sulle urguga, kus peidavad end teised jäneseid.“

Vana rebane jäi hetkeks mõttesse ja ütles: „See, kes on valmis päästma iseennast oma kaaslast reetes, reedab ka sind,“ ja sõi jänese ära.

1. Miks oli jänes valmis oma kaaslast reetma?
2. Miks on raske usaldada inimest, kes on valmis oma sõpru reetma?
3. Kas oled kunagi näinud, kuidas kellegi usaldus kadus, sest ta murdis oma lubaduse või reetis sõbra? Mida sellest õppisid?
4. Mida on õpetanud Buddha aususest ja usaldusest?

Rikkus

Vana kobras tundis, et tema elupäevad hakkavad lõppema. Ta kutsus pojad enda juurde ja ütles: „Jõe kaldale on peidetud varandus. Kui mind enam ei ole, otsige see üles.“

Pärast isa surma hakkasid noored koprad kogu kallast usinalt ja põhjalikult läbi kaevama. Nii puhastasid nad kalda kividest, okstest ja mudast. Jõgi hakkas vabalt voolama ning selle kallastele kasvas peagi palju noori pajusid ja haabasid.

Sügiseks oli kopraپرل rohkem toitu kui kunagi varem. Seda kõike pealt näinud vana öökull tõdes mõtlikult: „Tõeline rikkus ei peitu maa sees, vees ega taevas, vaid oskuslike tegude viljades.“

1. Mida pidas isa peidetud varanduse all silmas?
2. Mille poolest erinevad ja sarnanevad rikkus ning varandus?
3. Kas oled kunagi avastanud, et suurim tasu ei olnudki see, mida said, vaid hoopis see, mida selle nimel pingutades õppisid?
4. Mida pidas Buddha suurimaks rikkuseks?

Rumal nali

Oravapoisile meeldis teiste loomadega rumalat nalja teha. Ühel päeval hüüdis ta: „Kull! Kull tuleb!“

Loomad peitsid end kiiresti, kuhu said, kuid kulli polnud kusagil. Oravapoiss vaatas nende paanikat pealt ja naeris.

Mõni päev hiljem hüüdis ta jälle: „Kull! Kull tuleb!“

Taas tormasid loomad ja linnud peitu ning oravapoiss naeris nende üle.

Järgmisel päeval märkas väike hiir kulli. „Kull tuleb! Kull tuleb!“ hüüdis ta.

Kõik loomad hakkasid kiiresti oma peidupaikade poole jooksuma. Oravapoiss ajas end aga oksal julgelt püsti, muigas ja hüüdis: „Mind te selle naljaga alt ei tõmba.“

Kull nägi oksal puhvis orapoissi, sööstis alla, haaras ta oma küüniste vahele ja viis oma pessa poegadele toiduks.

Seda kõike pealt näinud vana öökull lausus vaikselt: „Vale hävitab usalduse“.

1. Miks otsustas oravapoiss teiste loomadega sellist nalja teha?
2. Miks ei uskunud oravapoiss hiire hüüet, kui kull päriselt tuli?
3. Kas oled kunagi märganud, et pärast mõnda valet või halba nalja oli teistel sind raskem uskuda?
4. Mida rääkis Buddha õigest kõnest ja selle kasust?

Solvumine

Kord kutsus metsskass kõik metsaloomad kokku. „Inimesed tulevad järjest sügavamale metsa,“ ütles ta. „Nad jahivad meie sõpru ja sugulasi. Peame midagi ette võtma!“

„Mida Sa siis soovid?“ küsis põder.

„Murrame kõik inimesed maha, siis ei saa nad enam meid jahtida,“ vastas metsskass.

Loomad aga polnud sellega nõus: „Me ei hakka inimesi ründama,“ vastasid nad.

Metsskass solvus. „Ma saan ka ilma teieta hakkama“ ütles ta, ning läks hoopis inimeste juurde elama. Seal hakkas ta püüdma hiiri, kes sõid inimeste vilja. Inimesed rõõmustasid seda nähes, võtsid metsskassi oma koju ja hakkasid teda toitma metsas kütitud loomade lihaga.

Kui vana öökull sellest kuulis, tões ta mõtlikult: „Solvunu jaoks sobib söögiks ka teiste kannatus“.

1. Miks otsustas metsskass pärast solvumist metsa maha jätta?
2. Kas metsskass mõistis, kust pärines toit, mida inimesed talle andsid? Miks on see oluline?
3. Kas oled kunagi märganud, et solvumine pani sind ütlema või tegema midagi, mida sa varem õigeks ei pidanud?
4. Milline Buddha õpetatud meele puhastamise viis aitab vabaneda solvumisest ja pahatahtlikkusest?

Suurustamine

Varblane oli kogu metsa väikseim lind ja püüdis sageli end jutuga suuremaks teha.

Kord vaatas varblane pealt, kuidas siil päevast päeva pesa jaoks lehti kogub. Siil keerutas end lehtede sees, kandis okaste külge jäänud lehed pessa ning läks siis jälle uusi lehti koguma.

„Kui tahan, korjan ühe päevaga kõik maha langenud puulehed metsas kokku!“ suurustas varblane metsarahva ees.

„Suurepärase!“ vastas seda kuulnud siil. „Tule ja näita, kuidas Sa seda suudad!“

Järgmisel hommikul kogunesid kõik metsaelanikud vaatama, kuidas pisike varblane kõik metsas langenud lehed ühe päevaga kokku korjab. Varblane vaatas aga puude latvu ja ütles: „Et ma saaksin kõik lehed kokku korjata, peab keegi kõigepealt peatama lehtede langemise. Muidu tuleb neid kogu aeg juurde ja ma ei saagi kunagi valmis.“

Seda kuulnud vana öökull lausus vaikselt: „Tark ei tee end sõnadega suuremaks, vaid tegudega usaldusväärseks.“

1. Miks varblane lubas teha midagi, mida ta tegelikult teha ei suutnud?
2. Mida oleks varblane võinud öelda või teha teisiti, et loomad oleksid teda usaldanud?
3. Kas oled kunagi ise või oled näinud kedagi teist suurustamas? Millega see lõppes?
4. Milline Buddha õpetus räägib enda upitamisest ja teistest paremaks pidamisest?

Sõprus

Kaks noort oravat korjasid koos metsas tammetõrusid. Äkitselt ilmus põõsastest rebane. Esimesena rebast märganud orav hüppas kiiresti puu otsa ja põgenes. Alles siis, kui ta oli jõudnud ise puu latva, hüüdis ta teisele oravale: „Rebane! Rebane!“

Aga teine orav ei jõudnud enam põgeneda. Ta viskus maha, jäi liikumatult lamama, hoidis hinge kinni ja teeskles surnut.

Rebane kummardas tema kohale, nuusutas teda, pidas surnuks ning läks minema.

Kui oht oli möödas, ronis orav puu otsast alla ja küsis iroonilise muigega: „Noh, mida rebane sulle siis kummardades kõrva sosistas?“

„Ta ütles, et sõpra tunned hädas,“ vastas teine orav ning jätkas üksi oma teed.

1. Miks põgenes esimene orav puu otsa ega aidanud oma sõpra?
2. Mida tähendavad orava sõnad: „Sõpra tunned hädas“?
3. Kas tõeline sõber on sind raskel hetkel aidanud või oled sina aidanud mõnda sõpra?
4. Kuidas kirjeldas Buddha tõelist sõpra ja kuidas näilist sõpra?

Tarkus

Sügisel otsustasid linnud lennata koos lõunasse suurele linnukarnevalile. Enne teele asumist tuli valida parvele juht. Paabulind ajas oma uhke saba laiali ja säras päikese käes nii kaunilt, et kõik linnud hüüdsid: „Valime paabulinnu! Ta on kõige ilusam.“

Paabulind nõustus rõõmuga ja asus parve etteotsa.

Mõne aja pärast märkasid linnud, et nad lendavad tundmatumate metsade ja mägede kohal. Karnevali polnud kusagil näha. Linnud väsisid ning hakkasid paabulinnullt aru pärima.

„Ma ei ole kunagi nii kaugele lennanud,“ tunnistas paabulind. „Ma arvasin, et kõige ilusam lind sobibki kõige paremini juhiks.“

Siis astus ette vana hani. „Järgige mind,“ ütles hani kindlalt.

Vana hani tundis taevatähti, jõgesid ja mägesid. Mõne päeva pärast jõudiski kogu parv õnnelikult karnevalile.

Kui sellest kuulis metsa keskel elav vana öökull, lausus ta elutargalt: „Ilu rõõmustab silma, tarkus näitab teed.“

1. Miks valisid linnud alguses paabulinnu oma juhiks?
2. Millised omadused peaksid olema heal juhil?
3. Kas oled kunagi arvanud, et keegi on milleski väga osav ainult tema välimuse või enesekindla käitumise põhjal? Mida hiljem avastasid?
4. Mis on Buddha dhamma kohaselt tõeline tarkus?

Võõrad suled
võivad muuta
välimust, kuid
mitte olemust.

Teesklus

Vares kadestas paabulindude ilusaid sulgi.

Ta korjas kokku maha langenud paabulindude kõige kaunimad suled ja liimis need oma sabasulgede vahele.

„Nüüd olen ma sama ilus kui paabulind,“ mõtles ta.

Kui vares paabulindude sekka lendas, vaatasid teised paabulinnud tema kauneid sulgi imestusega. Kuid niipea, kui vares kraaksatas, tundsid nad varese ära ja ajasid ta minema.

Kurvalt lendas vares tagasi teiste vareste juurde. Kuna varesed aga ei pidanud teda enam omaks, ajasid nemadki ta oma parvest minema.

Seda pealt näinud vana öökull lausus mõttes: „Võõrad suled võivad muuta välimust, kuid mitte olemust.“

1. Miks ei olnud vares rahul sellega, milline ta ise oli?
2. Kas välimuse muutmine muudab inimese või looma ka päriselt teiseks?
3. Kas oled kunagi tundnud soovi olla kellegi teise moodi? Miks?
4. Milline Buddha õpetus õpetab olema aus iseenda ja teiste vastu?

Vabadus

Ükskord eksis koduhobune metsa ära ja kohtus seal metsiku hobusega. Kui metshobune nägi, kui priske ja hoolitsetud koduhobune välja nägi, päris ta temalt, mida ta sööb.

„Minu peremees annab mulle iga päev kaera ja nisu, värsket heina ning muud head ja paremat sööki,” vastas koduhobune uhkusega.

„Oh, see on küll suurepärane! Mina pean iga päev kümneid kilomeetreid läbi käima, et süüa saada ning talviti olen sageli näljas. Ma tulen ka sinuga kaasa, elame koos inimese juures!” vastas metsik hobune.

„Muidugi, tule!” rõõmustas koduhobune ja nad hakkasid koos talli poole liikuma.

Enne talli sisenemist märkas aga metshobune, et koduhobuse nahk oli kaelal ja seljal hõõrdunud ja vigastatud. „Kuidas sa oma nahka vigastasid?” küsis ta murelikult.

„Ma pean iga päev tegema erinevaid töid. Peremees paneb mulle rakmed kaela ja ma pean kündma põldu. Suvel pean vedama vankrit ja talvel saani. Mõnikord ronib peremees aga mulle selga ja juhhib piitsutades sinna, kuhu ise tahab,” selgitas koduhobune.

„Sel juhul ma ei tule sinuga inimese juurde elama,” otsustas metshobune. „Enne elan näljas, kui annan ära oma vabaduse.”

Seda pealt näinud vana öökull lausus elutargalt: „Mis kasu on täis kõhust, kui meel on vangis?”

1. Miks otsustas metshobune inimese juurde mitte elama minna?

2. Kas „täielik vabadus“ on võimalik?
3. Kui palju oled Sa nõus loovutama omaenda vabadusest teiste olendite heaolu ja õnne nimel?
4. Milline Buddha õpetus räägib kõrgeimast vabanemisest ja ülimast vabadusest?

Valehäbi

Kord jäi noor hirm põgenedes sarvipidi tihedasse põõsasse kinni. Et pääseda, murdis ta ühe oma kauni sarve. Sellest päevast alates hakkasid teised hirmed teda narrima: „Vaadake, ühe sarvega hirm!“

Hirm tundis sügavat häbi. Ta ei tahtnud, et teised tema üle naeraksid. Mõne aja pärast kutsus ta kõik hirmed kokku ja ütles: „Ma olen palju mõelnud. Tegelikult on ühe sarvega palju parem elada. Nii on pea kergem, saab kiiremini joosta ja põõsastesse ei jää enam kinni. Me kõik võiksime ühe sarve maha murda.“

Hirmed vaatasid üksteisele otsa ega osanud midagi vastata. Siis aga astus ette vana metskits ja küsis: „Sõber, kas sa räägiksid sedasama ka siis, kui sul oleksid mõlemad sarved alles?“

Hirm vaikus. Ta mõistis nüüd, et ei püüdnud teisi aidata, vaid varjata omaenda häbi.

Seda kõike puuladvast pealt näinud öökull lausus mõtlikult: „See, kes ei suuda oma kaotust tunnistada, võib teadmatusest õhutada ka teisi sarnast kaotust soovima.“

1. Miks tahtis hirm, et ka teised ühe sarve maha murraksid?
2. Miks narritakse?
3. Kas oled kunagi märganud, et keegi püüab oma eksimust või kaotust õigeks rääkida, selle asemel et seda tunnistada?
4. Mis vahe on Buddha õpetuse valguses valehäbil, mis paneb inimest tõde varjama, ja häbitundel, mis aitab hoiduda oskamatus käitumisest?

Vastutus

Vana kobras ehitas jõe äärde uut tammi. Tema pojad küsisid: „Isa, kas kutsume teised koprad appi? Nii saame kiiremini valmis.“

„Kutsume jah,“ vastas kobras.

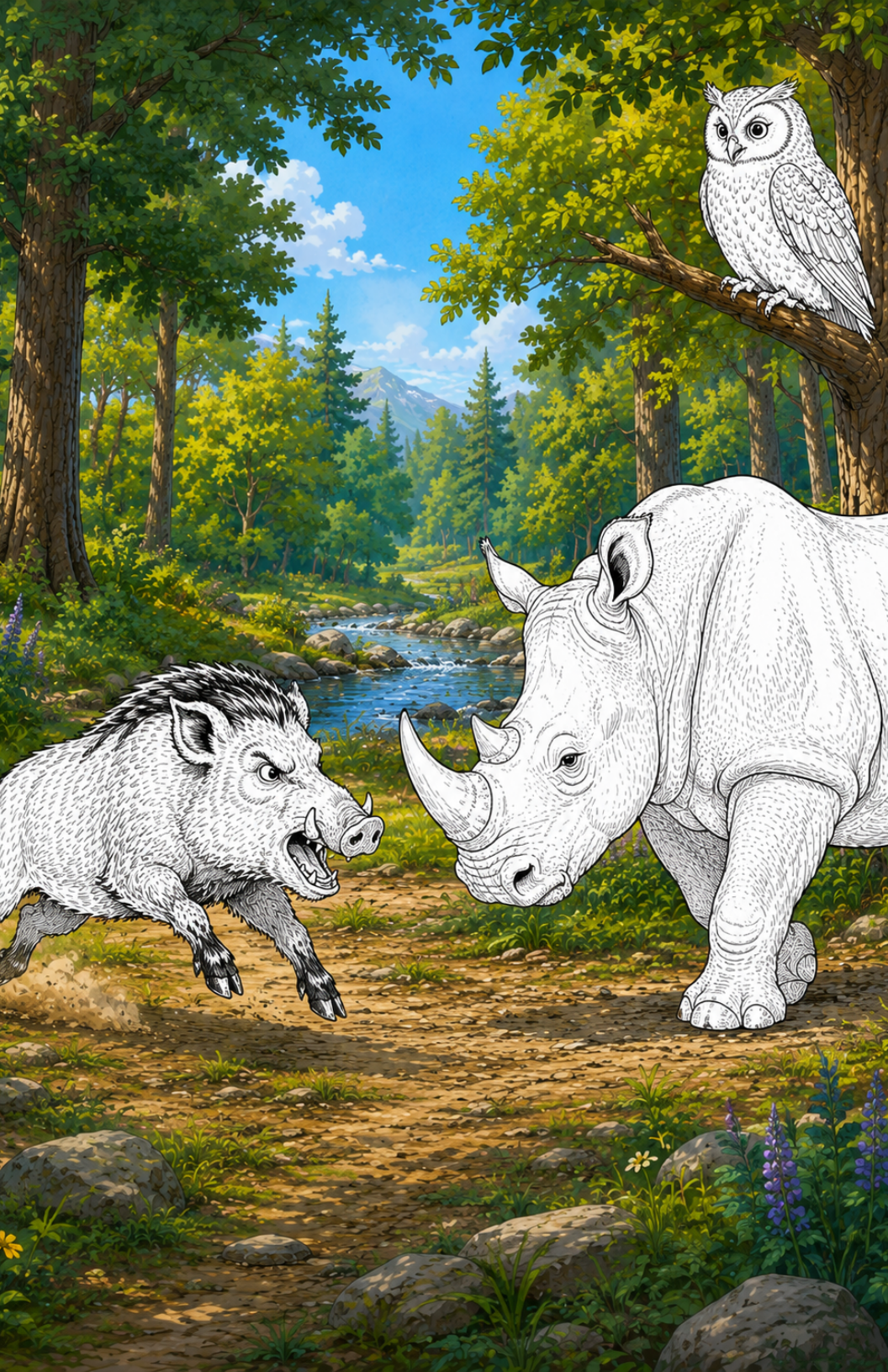
Järgmisel päeval ei tulnud aga kedagi. „Küllap nad ei saanud tulla ja tulevad homme,“ arvas vana kobras, kuid ka järgmisel päeval ei ilmunud ühtegi abilist. Kui ka kolmandal päeval polnud abilisi saabunud, lausus kobras otsustavalt: „Hakkame ise tööle!“

Kogu pere asus tammi ehitama. Päeva lõpuks oligi uus tamm valmis.

Jõe ääres männi ladvas istunud öökull tõdes peale tammi valmimist: „See, kes ei looda üksnes teiste abile, vaid võtab ise vastutuse, saab töö tehtud.“

1. Miks ei saanud kobras tammi valmis seni, kuni ta teiste abi ootas?
2. Millal on arukas abi paluda ja millal võiks ise tegutsema hakata?
3. Millise töö oled sina ise ära teinud, ilma et oleksid jäänud teisi ootama?
4. Milline Buddha õpetus räägib vastutuse võtmisest?

Viha

Metsas elas noor ja vihane metssiga, kes armastas uhkustada oma jõuga.

Ühel päeval kohtas ta vana ninasarvikut ja hüüdis talle kurjalt: „Kõik kardavad sind, aga mina mitte! Kui tahan, jooksen su pikali!“

Ninasarvik vaatas rahulikult turritavat metssiga ja vastas: „Kui Sa mulle otsa jooksed, saad haiget sina. Kui mina sulle otsa jooksen, saad haiget samuti sina.“

Seda kõike pealt näinud vana öökull tõdes: „Viha tabab esimesena selle kandjat. Tõeline võitja pole see, kes vihas alistab teise, vaid see, kes alistab oma viha.“

1. Miks tahtis metssiga ninasarvikuga võidelda?
2. Kes sai tülitsemisest kõige rohkem haiget?
3. Kas oled kunagi vihasena öelnud või teinud midagi, mida hiljem kahetsesid? Mida sellest õppisid?
4. Mida õpetas Buddha viha kohta?

Võrdsus

Karu, rebane ja mäger leidsid metsast kolm suurt meevaati.

„Mäger, jaga need meie vahel võrdselt ära,“ ütles karu.

Mäger andis karule ühe meevaadi, rebasele teise ja kolmanda jättis endale. Karu vihastas, murdis mägra maha ja käskis rebasel mee uuesti võrdselt ära jagada.

Rebane kastis käpa korra ühte meepotti, limpsis selle kiiresti puhtaks ja lükkas siis kõik kolm meevaati karu ette.

Karu noogutas rahulolevalt ja küsis: „Kes õpetas Sind nii võrdselt jagama?“

„Mäger,“ vastas rebane.

1. Miks jagas rebane meevaadid teisiti kui mäger?
2. Mille poolest erineb võrdne ja õiglane?
3. Kas oled kunagi pidanud midagi teistega jagama? Kas tähtsam oli jagada võrdselt või õiglaselt? Miks?
4. Millised raamatu lõpus olevad Buddha õpetused sobiksid selle loo kokkuvõtteks?

Tarkuseterad

Järgnevad tarkuseterad pärinevad Buddha Gootama õpetusest. Loe need läbi ja mõtle, milline tarkusetera sobib kõige paremini ühe või teise looga. Nii võid avastada, et mitmed lugudes toodud elutõed peegelduvad ka Buddha õpetuses.

Meeldivast sünnib lein, meeldivast sünnib hirm.
Meeldivast vabanenul pole leina, kust siis hirm? (Dhp 212)

Armastusest sünnib lein, armastusest sünnib hirm.
Armastusest vabanenul pole leina, kust siis hirm? (Dhp 213)

Mittehirmutavas hirmutavat nägev ja hirmutavas
mittehirmutavat nägev –
selline valet vaadet järgiv olend läheb halba uude sündi.
(Dhp 317)

Oma lapsikust teadev lapsik on just nagu tark,
aga tarkusega uhkustavat lapsikut võib tõepoolest
lapsikuks nimetada. (Dhp 63)

Kes on Buddha õpetuse kohaselt näiline sõber ja kes on tõeline sõber?

Näiline sõber on **ainult võtja**, kes:

- võtab, ilma vastu andmata;
- annab vähe, kuid ootab vastu palju;
- aitab ainult siis, kui sellest on kasu talle endale;
- täidab oma kohustusi hirmu tõttu.

Tõeline sõber on **abimees**, kes:

- kaitseb sind, kui oled hooletu;
- kaitseb sinu vara, kui oled hooletu;
- on sulle varjupaigaks ohu korral;
- annab sulle rohkem, kui oled temalt palunud.

Näiline sõber on **kõnemeister**, kes:

- räägib, et on olnud minevikus lahke ja abivalmis;
- räägib, et on tulevikus lahke ja abivalmis;
- aitab sõpru vaid kasututes asjades ja annab tühje lubadusi;
- leiab ta alati vabanduse ja väljendab võimetust, kui on vaja tema abi.

Tõeline sõber on kaaslane nii õnnes kui kannatuses, kes:

- usaldab sulle ja oma sõpradele enda saladusi;
- hoiab sinu ja oma sõprade saladusi;
- ei hülga sind hädas;
- on valmis andma isegi oma elu sinu eest.

Näiline sõber on **meelitusterääkija**, kes:

- nõustub sinuga, kui sa käitud valesti;
- nõustub sinuga, kui sa käitud õigesti;
- kiidab ja tunnustab sind sinu ees;
- laidab ja teeb sind maha sinu seljataga.

Tõeline sõber on **kasuliku kõnega hea nõuandja**, kes:

- hoiab sind kurja tegemise eest;
- julgustab sind tegema head;
- räägib sulle seda, mida sa pole varem kuulnud;
- juhib sind teele, mis viib taevasesse valda.

Näiline sõber on **langusesseviiv kaaslane**, kes:

- keelitab sind alkoholi jooma;
- keelitab sind uitama sündsusetul ajal öistel tänavatel;
- on su hea kaaslane etendustel ja laatadel (ostukeskustes);
- keelitab sind osalema hasartmängudes.

Tõeline sõber on **hooliv**, kes:

- ei rõõmusta sinu ebaõnne üle;
- rõõmustab sinu õnne üle;
- kutsub korrale neid, kes räägivad sinust halba;
- kiidab neid, kes räägivad sinust head.

(*Sīgālovādasuttam DN 31*)

Õiglane ja kõlbeline kuningas ja valitseja on:

1. lahke,
2. kõlbeline,
3. loobuv,
4. ausameelne ja otsekohene,
5. leebe,
6. ennastohjav,
7. vihatu,
8. mittevägivaldne,
9. kannatlik,
10. teiste arvamustele avatud.

(*Mahāmaṃsajātaka*, Ja 534)

Lapsikud ja arutud käituvad endaga mittesõbrakult, tehes kurje tegusid, millel on mõrud viljad. (Dhp 66)

Omandiihas arutu kahjustab nii teisi kui ennast.
(Dhp 355)

Buddha saavutas ülima rahu, hirmutuse, kõikide kannatuste lakkamise ning ületava vaibumise.
(*Lokasuttaṃ* KN Iti 112)

Buddha hoiatas, et **midagi ega kedagi ei tohiks pimesi järgida.**

Ta õpetas:

„Kaalaamaalased, ärge järgige

(1) ei kuulnud,

(2) ei õpetusliini,

(3) ei kuuldust,

(4) ei õpetuste korvis toodut,

(5) ei loogikal põhinevat,

(6) ei järeldusel põhinevat,

(7) ei põhjendatud mõtet,

(8) ei heameelt valmistavat spekulatiivset vaadet,

(9) ei mõjukat välimust,

(10) ega austatud erakrändurit.

Kui te, kaalaamaalased, ise teate: (1) see dhamma (õpetus, praktika) on oskamatu, (2) see dhamma on laiduväärne, (3) see dhamma on tarkade poolt laidetud, (4) selle dhamma omaksvõtmine ja teostamine on kasutu ja kannatusi põhjustav – siis te, kaalaamaalased, peaksite sellest loobuma.

Kui te, kaalaamaalased, aga ise teate: (1) see dhamma on oskuslik, (2) see dhamma on laitmatu, (3) see dhamma on tarkade poolt ülistatud, (4) selle dhamma omaksvõtmine ja teostamine on kasulik ja õnne toov – siis te, kaalaamaalased, peaksite seda järgima ja sellekohaselt elama.“

(Kesamuttisutta [Kālāmasutta] AN 3.65)

Pime usk viib varem või hiljem vägivallani iseenda või teiste vastu. Buddha aga õpetas **vägivallast loobuma**:

Kõik värisevad malaka ees, kõik kardavad surma;
kõigile on elu kallid.
Kohtle teisi nagu ennast, ära tapa ega põhjusta tapmist!
(Dhp 129, 130)

See, kes teisi malakaga kahjustab iseendale õnne otsides, ei saa peale surma õnnelikuks. (Dhp 131)

Tõepoolest, inimesed annetavad vastavalt usule ja vastavalt rahulolule. Kes aga kadestab teiste jooki või sööki, see ei saavuta keskendust ei päeval ega öösel.
(Dhp 249)

Aga see, kes on kadeduse eemaldanud, selle juure hävitanud ja väljajuurinud, see, tõepoolest, nii päeval kui öösel saavutab õige keskenduse. (Dhp 250)

Seda, viha kõrvaldanud arukat, nimetatakse suurepärase kehastuseks. (Dhp 263)

Sõbralik on see, kes ei tapa, ei valluta ega põhjusta teiste sellist käitumist ning on kõikide olendite suhtes lahke. (*Mettābhāvanāsuttam* Iti 27)

Sõbrad, teadvuse vabanemine sõbralikkuses on eraldumine kuritahtlikkusest, teadvuse vabanemine kaastundes on eraldumine kahjustamisest, ... teadvuse vabanemine kaasrõõmus on eraldumine kadedusest, ... teadvuse vabanemine neutraalsuses on eraldumine kirest. (*Nissāraṇīyasuttam* AN 6.13)

Kes laiduväärset kiidab või kes kiiduväärset süüdistab see valib suuga õnnetuse – õnnetusest aga õnne ei leita. (*Kokālikasuttam* AN 10.89.)

7 inimgruppide **langust takistavad** ja **kasvu põhjustavad** dhammat on järgmised:

1. nad kohtuvad sageli;
2. kohtuvad harmoonias, lahkuvad harmoonias ning teevad mida vaja teha harmoonias;
3. ei tee uusi seaduseid ega tühista olemasolevaid seaduseid, vaid jätkavad traditsiooniliste põhimõtete järgimist vastavalt nende endi otsusele;
4. hindavad ja peavad lugu vanematest, käituvad nendega südamlikult ja austavalt ning leiavad, et neid tasub kuulata;

5. ei vägista ega röövi naisi ja tüdrukuid nende peredest, ega sunni endaga koos elama;
6. austavad, peavad lugu, hindavad ja kummardavad nii linnas kui linnast väljas asuvaid vatžade tšeeťiajaid (hauakääpaid, monumente) ega luba unustusse vajuda varasemalt tehtud õiglastel ohverdustel;
7. on korraldanud sobiliku kaitse ja turvalisuse arahantidele, et rohkem arahante võiks siia olemasollu siseneda, ning et need, kes on juba siin, võiksid elada mugavalt.

(Mahāparinibbānasuttaṃ DN 16)

Kui omand, austus ja kuulsus jõuavad bhikkhunini, kes on veel õppiĳa ega ole veel saavutanud meeľearendamise eesmärgi, siis saavad need talle takistuseks.

(Ekadhitusuttaṃ SN 17.24)

Tõepoolest, ise tehakse kurja, ise end määritakse. Ise jäetakse kuri tegemata, ise end puhastatakse. Puhtus ja ebapuhtus sõltuvad endast, keegi ei saa teist puhastada. (Dhp 165)

Haiguste puudumine on ülim vara, rahulolu on ülim rikkus, usaldus on ülim sugulane, nibbaana on ülim õnn.

(Māgaṇḍīyasuttaṃ MN 75)

Sõltumata sellest, kas bhikkhu on arija vilja saavutanud või püüdleb selle poole, **väärib iga õiget dhammat järgiv bhikkhu toetamist ja austust**, kuna tal on:

1. arukas usk Buddhasse, dhammasse ja sanghasse;
2. ausus, mis on vaba pettusest, silmakirjalikkusest ja kavalusest;
3. resoluutne energilisus neljakordse õige püüdluse teostamisel;
4. tarkus ning ilmnemisest ja kadumise teadmine.

(Uposathasuttam AN 3.70 jt)

Tark, kes ütleb välja sellele, mida peaks nägema, ja noomib selle eest, mida tuleks vältida, on nagu aare; arukas suhtleb just sellise targaga. Selline suhtlemine toob head, mitte kurja. (Dhp 76)

Dhammast rõõmu tundev elab rõõmsalt, puhta meelega. Tarka rõõmustab alati arijate kuulutatud dhamma. (Dhp 79)

Nii nagu tuul ei kõiguta mäge, nõnda ei kõiguta laitused ega kiitused tarku. (Dhp 81)

Mida peaks tegema ülimalt oskuslik
selleks, et keha ja meel püsiks rahus?
Olema aus ja siiras ja meeldiv,
võimekas, õrn, ja kõrkusest lahus,

rahulolev ja lihtne toetada,
vähetoimekas, kinke ei ihkav,
ahnuseta, ei ealeski ülbe,
arukas, malbe ja võimeid vaid ohjav,

vähimal moelgi kes nõnda ei toimi,
mis poleks tarkuse vaimus ja loomus.

Olgu kõik olendid kaitstud ja õnnes –
olgu kõik terved ja püsigu rõõmus!

Millised elavad olendid poleks ka –
lühemad, vahepealsed või pikemad,
hirmunud, heitunud, vagad või rahus,
väiksed, suured või peened või matsakad,

silmale nähtamatud või nähtavad,
lähedal või hoopis kaugustesõõmus,
kes on veel sündimas või juba sündinud –
olgu kõik terved ja püsigu rõõmus!

Ärgu keegi enam neist tüssaku,
ärgu nad kedagi põlata proovigu,
vihas ja vastumeelsust tajudes,
teisele kannatust ärgu nad soovigu.

Nii nagu enese elugi hinnaga,
ainsamat poega ju kaitseb üks ema,
samamoodi ka kõikidel teistele,
meele piirituks avardab tema.

Lõputuks sõbralikkuse arendab,
kogu maailma suhtes valla,
takistamatuks ja vihatuks, vaenutuks,
ümberringi, nii üles kui alla.

Lamades, istudes, seistes ja kõndides
pikali olles, loidusest vabana,
teadvelolus see pidevalt püsigu:
selline eluviis ongi brahmana!

Madala, labase vaate kes ületand',
kõlbluses nägemise kes saavutand',
üska ei naase too ealeski enam –
naudingust, ahnusest kes on end vabastand'.

(Karaṇīyamettāsuttaṃ Sn 1.8)

Ära vaata teise puuduseid ega teise tehtut ja tegemata jäetut; vaata ainult omaenda tehtut ja tegemata jäetut.
(Dhp 50)

Oo, bhikkhu, tühjenda see paat! Tühjana liigud sa kiiresti. Kire ja ka viha läbilõiganu jõuab nibbaanasse.
(Dhp 369)

Viha on võidetav vihatusega,
headusetus on võidetav headusega,
ihnus on võidetav annetamisega
ja vale tõe rääkimisega.

(*Rājovādajātaka* Ja 151, Dhp 223)

See aga, bhikkhud, on **dukkha arija tõe.**

Sünd on ju dukkha, vanadus on ju dukkha, haigus on ju dukkha, surm on ju dukkha;

kokkupuude ebameeldivaga on dukkha ja lahusolek meeldivast on dukkha;

dukkha on ka see, kui ei saada, mida ihaldatakse;

lühidalt: viis olemasollu klammerdumise kogumikku on dukkha.

See aga, bhikkhud, on **dukkha tekkimise arija tõe.**

Selleks on iha, mis juhib uutesse sündidesse,

millega kaasnevad kirg ja nauding,

ning mis ilmnevad kord siin, kord seal

– naudinguiha, olemasoluiha ja mitteolemasoluiha.

See aga, bhikkhud, on **dukkha lakkamise arija tõe**, milleks on selle iha jäägitu, kiretu lakkamine, sellest loobumine, selle hülgamine ja ihkamisest vabanemine.

See aga, bhikkhud, on **dukkha lakkamisele viiva tee arija tõe.**

See on arija kaheksaosaline tee, milleks on

õige vaade,

õige mõte,

õige kõne,

õige tegu,

õige eluviis,

õige püüdlus,

õige teadlikkus,

õige keskendus.

(*Dhammacakkappavattanasuttam* SN 56.11)

Mis on, bhikkhud, **õige vaade**? See on, bhikkhud, dukkha teadmine, dukkha tekkimise teadmine, dukkha lakkamise teadmine, dukkha lakkamiseni viiva tee teadmine – seda nimetatakse, bhikkhud, õigeks vaateks.

Ja bhikkhud, mis on **õige mõte**? See on, bhikkhud, ilmalikust elust ja naudingutest loobunud mõte, mittekuritahtlik mõte, mittevägivaldne mõte: seda, bhikkhud, nimetataksegi õigeks mõtteks.

Ja mis on, bhikkhud, **õige kõne**? See on, bhikkhud, vale rääkimisest hoidumine, laimavast kõnest hoidumine, karmist kõnest hoidumine ja tühjast ning segasest jutust hoidumine: seda, bhikkhud, nimetatakse õigeks kõneks.

Ja mis on, bhikkhud, **õige tegu**? See on, bhikkhud, elu hävitamisest hoidumine, mitteantu võtmisest hoidumine ja mittebrahmalikust käitumisest hoidumine: seda nimetatakse, bhikkhud, õigeks teoks.

Milline on, bhikkhud, **õige eluviis**? See, bhikkhud, on see, kui Arija järgija vale eluviisi hülgab, ja elab elu õiges eluviisis – seda nimetatakse, bhikkhud, õigeks eluviisiks.

Mis on, bhikkhud, **õige püüdlus**? Siin, bhikkhud, bhikkhu mitteesilekerkinud kurjade mitteoskuslike dhammade mitteilmnemise tahte loob – püüdleb energiliselt, kohaldab teadvuse, pingutab, pürgib; siin, bhikkhud, bhikkhu esilekerkinud kurjade mitteoskuslike dhammade hülgamise tahte loob – püüdleb energiliselt, kohaldab teadvuse, pingutab, pürgib; siin, bhikkhud, bhikkhu mitteesilekerkinud oskuslike dhammade

ilmnemise tahte loob – püüdleb energiliselt, kohaldab teadvuse, pingutab, pürgib; siin, bhikkhud, bhikkhu esilekerkinud oskuslike dhammade säilitamise, mittehävinemise, edasiarendamise, väljaarendamise, ja keskenduspõhise arendamise täieliku tahte loob – püüdleb energiliselt, kohaldab teadvuse, pingutab, pürgib.

Mis on, bhikkhud, **õige teadlikkus**? Siin, bhikkhud, viibib bhikkhu kehas, keha olemuse vaatlemises; viibib tunnetes, tunnete olemuse vaatlemises; viibib teadvuses, teadvuse olemuse vaatlemises; ning viibib nähtustes, nähtuste olemuse vaatlemises – innukas, tähelepanelik ja teadlik, eemaldanud maailma suhtes himu ja pahameele.

Ja mis, bhikkhud, on **õige keskendus**? Siin, bhikkhud, bhikkhu, eraldunud naudingutest, eraldunud mitteoskuslikest dhammadest, mõtlemisega, läbiuurimisega, eraklusest sündinud rõõmus ja õnnes – esimese džhaana saavutab ja selles viibib. Mõtlemise ja läbiuurimise vaibudes, sisemise rahunemisega ja teadvuse ühtsuse olemasoluga, mõtlemiseta ja läbiuurimiseta, keskendusest sündinud rõõmus ja õnnes – teise džhaana saavutab ja selles viibib. Rõõmu ja kireta, neutraalsena, viibides teadvelolus ja tähelepanelikkuses, õnne kogu kehaga kogedes – mille kohta arijad kuulutavad: neutraalne teadlikolus ja õnnes viibimine – kolmanda džhaana saavutab ja selles viibib. Õnnegi hüljates, dukkhagi hüljates, endise heameele-pahameele hävitades, ei dukkhas, ei õnnes, vaid neutraalse teadvelolu puhtuses – neljanda džhaana saavutab ja selles viibib – seda nimetatakse, bhikkhud, õigeks keskenduseks.

„Tee analüüsi sutta“ (*Maggavibhaṅgasuttam* SN 45.8)

10 mitteoskuslikku ja 10 oskuslikku tegu

Buddha õpetas, et on olemas kahte liiki käitumist:

1. õnne toov ehk oskuslik käitumine, mille juureks on ahnusetus, vihatus ja pettekujutlusetus;
2. dukkhat ehk kannatusi toov mitteoskuslik käitumine, mille juureks on ahnus, viha ja pettekujutus.

Kehaga seotud käitumine

1. Elu hävitamine

Inimene on mõrvarlik, veriste kätega, peksab, on elusolendite suhtes vägivaldne ning halastamatu.

2. Mitteantu võtmine

Inimene varastab metsas või külas teiste vara ja omandit.

1. Elu hävitamisest keeldumine

Elu hävitamisest loobunu keeldub elu hävitamast, paneb maha malaka ja relva, on hoolikas, lahke ning kaastundlik kõikide elusolendite suhtes.

2. Mitteantu võtmisest keeldumine

Ei võta midagi, mida pole käest kätte antud või annetatud.

3. Naudingut pakkuv vale käitumine

On seksuaalsuhtes naisega,
kes on oma ema, isa, nii
ema kui isa, venna, õe või
sugulaste ehk hõimu
eestkoste all;
dhamma kaitse all;
või kel on abikaasa;
kelle rikkumine on
seadusega karistatav;
või kes on ehitud kihluse
märgiks vanikuga.

Bhikkhu puhul tähendab
see igasugust valet
naudingut pakkuvat
käitumist.

3. Naudingut pakkuvast valest käitumisest keeldumine

Ei ole seksuaalsuhtes
naisega, kes on oma ema,
isa, nii ema kui isa, venna,
õe või sugulaste ehk hõimu
eestkoste all;
dhamma kaitse all;
või kel on abikaasa;
kelle rikkumine on
seadusega karistatav;
või kes on ehitud kihluse
märgiks vanikuga.

Bhikkhu puhul tähendab
see igasugusest naudingut
pakkuvast valest
käitumisest keeldumist.

Kõnega seotud käitumine

4. Vale rääkimine

Koosolekul, esinduskogus, perekoosolekul, gildi kogunemisel või kuninglikus kohtus tunnistajana esinedes tunnistab mitte teades: „Ma tean,“ teades: „Ma ei tea,“ mitte näinuna: „Ma nägin“ ja näinuna: „Ma ei näinud,“ rääkides teadlikult valet enda või kellegi teise maise eesmärgi nimel.

5. Laimu kõnelemine

Kuulnud midagi siin, kordab ta seda mujal, et inimesi eraldada; ta lahutab neid, kes on ühtsed, loob lahkkelisid, naudib lahutamist ja tunneb rõõmu inimeste lahkuminemisest ning räägib eri gruppidesse koondumist põhjustavate sõnadega.

4. Vale rääkimisest keeldumine

Koosolekul, kogunemisel või kohtus tunnistajana esinedes ei tunnista mitte teades: „Ma tean,“ teades: „Ma ei tea,“ mitte näinuna: „Ma nägin“ ega näinuna: „Ma ei näinud“ ning ei räägi teadlikult valet ei enda ega kellegi teise maise eesmärgi nimel.

5. Laimu kõnelemisest keeldumine

Ta hoidub lahkavamusi tekitavast kõnest. Mida ta on kuulnud siin, ei räägi ta seal, et lahutada neid inimesi teistest. Mida ta on kuulnud seal, ei räägi ta siin, et lahutada noid inimesi nendest. Nii lepitab ta neid, kes on lahku läinud, ja liidab veelgi neid, kes on koos; ta armastab koosmeelt, rõõmustab koosmeeles, naudib koosmeelt ja räägib seda, mis loob koosmeelt.

6. Karm kõne

Jämedate, raskete,
haavavate, solvavate,
haigettegevate, vihaga
täitunud ja keskendumist
mittesoodustavate sõnade
kasutamine.

7. Tühi loba

See on mitteõigeaegne ehk
mitteajastatud jutt,
mittefaktiline ehk tõelusega
mittekooskõlaline jutt,
mittekasulik jutt,
mittedhammakohane ehk
dhammale vastanduv jutt ja
mittevinajakohane ehk
vinajale vastanduv jutt.
See on rääkimine sõnadega,
mis on väärtusetud,
mitteõigeaegsed ehk
mittekohased,
ebamõistlikud, seosetud,
laialivalguvad ja kasutud.

Meelega seotud käitumine

8. Himu

Teise vara ja omanduse
himustamine, mõeldes:
„Oh, kui vaid temale kuuluv
oleks minu oma!“

6. Karmist kõnest keeldumine

Ta hoidub karmist kõnest.
Ta räägib sõnadega, mis on
inimeste jaoks mahedad,
õrnad ja südamlikud,
viisakad, veetlevad ning
meeldivad.

7. Tühjast lobast keeldumine

Ta hoidub tühjast lobast.
Ta räägib sobival ajal
sellest, mis on kooskõlas
faktidega ehk tõelusega (nii
nagu asjad tõeliselt on),
kooskõlas kõrgema
eesmärgiga, dhamma ja
vinajaga.
Ta räägib sõnadega, mis on
väärtuslikud, õigeaegsed
ehk kohased, mõistlikud,
konkreetsed ja kasulikud
ehk eesmärgipärased.

8. Himust keeldumine

Ei himusta teise vara ja
omandust, ega mõtle: „Oh,
kui vaid temale kuuluv
oleks minu oma!“

9. Kuritahtlikkus

See on kuritahtlik teadvus ja pahameelne mõtlemine: „Et see olend oleks surnud, tapetud, surmatud, tükeldatud, hävitatud või mahanotitud!“

10. Valed vaated

See on vale vaade ehk väärnägemus, mille kohaselt ei ole andmist, ei ole ohverdamist, ei ole annetamist, ei ole heade ega halbade tegude tagajärgi ega vilju; ei ole seda maailma, ei ole teist maailma; ei ole ema, ei ole isa, ei ole iseenesest ilmunud olendeid; ei ole maailmas erakrändureid ega braahmaneid, kes on õiget teed õigesti järginud ja kuulutavad selles maailmas ning teises maailmas (tulevikus) ülima teadmise teostanuid.

9. Kuritahtlikkusest keeldumine

See on mittekuritahtlik teadvus ja mittepahameelne mõtlemine: „Olgu olendid vaenulikkusest, muredest ja hädadest vabad, püsigu nad õnnes!“

10. Valedest vaadetest keeldumine

See on õige vaade ehk veatu nägemus, mille kohaselt on andmine, on ohverdamine, on annetamine, on heade ja halbade tegude tagajärjed ning viljad; on olemas see maailm, on olemas teine maailm; on olemas ema, on isa, on iseenesest ilmunud olendid; on olemas maailmas erakrändureid ja braahmaneid, kes on õiget teed õigesti järginud ja kuulutavad selles maailmas ning teises maailmas (tulevikus) ülima teadmise teostanuid.

(Sammādiṭṭhisuttaṃ MN 9, Cūḍasuttaṃ AN 10.176, Paṭṭhamasañcetanikasuttaṃ AN 10.217 jt)

Kõiksugu kurja mittetegemine,
oskusliku omandamine,
oma teadvuse puhastamine
— see on **buddhade õpetus**.

(Mahāpadānasuttaṃ DN 15; Dhṛp 183)

Austus Temale, Ülimale,
Arahantile, Õigesti Mõistnule

*namo tassa bhagavato
arahato sammāsambuddhassa*

ṬHITAÑĀṆA BHIKKHU

(DR ANDRUS KAHN)

Ṭhitañāṇa on Eesti Theeravaada Sangha asutaja ja peamunk. Ta on pühendunud maagadi ehk paali keelse algõpetuse ehk buddhdamma teostamisele, säilitamisele, tõlkimisele ja jagamisele Eestis.

Ṭhitañāṇa esimene lasteraamat "Siddhatthast Buddhaks" jutustab peamiselt Paali kaanoni algtekstidest pärit lugusid.

"Buddhalaste lood" sisaldab aga vanade rahvajuttude ja tuntud lugude ümberjutustusi, kui ka uusi lugusid, eesmärgiga aidata mõista olemasolu ja maailma Buddha õpetuse valguses.

